

THE GARDENS OF PLATELIAI MANOR IN THE MEMORIES OF THE GARDENER'S SON

Rasa Žumbakienė
The Open-Air Museum of Lithuania

Manor heritage is one of the oldest and most prominent parts of cultural heritage. The decline of manor homesteads that began between the wars continued during the years of the Soviet occupation. After the manors were confiscated and nationalized, the buildings, gardens, and art values of the manors disappeared.

The hardships of the Soviet period affected Plateliai manor belonging to the descendants of the noble French family de Choiseul-Gouffier since the early 19th century. When the Soviets came to Lithuania, the manor was nationalized. In 1940, the last owner of the manor, Liudvikas Šuazelis, emigrated from Lithuania. In 1943, the wooden palace of Plateliai manor burned down, and over time other buildings of the manor also disappeared.

The article presents the memories of Silvestras Vasiliauskas junior, a living witness of history, about his father who worked as a gardener at Plateliai manor, the manor park, garden, vegetable garden, flower gardens, cultivated plants, daily and seasonal work.

Silvestras Vasiliauskas junior (born in 1905), whose father, also Silvestras Vasiliauskas, worked as a gardener at Plateliai manor between 1908 and 1928.

According to the memories of the gardener's son, the plan of the flower gardens near Plateliai manor house has been drawn.

According to the gardener's son, foreign plants, grapes and, it is believed, the *'Maréchal Niel'* rose, the blooms of which were taken to Paris for perfume production, were grown in the conservatories. The gardener grew the early vegetable harvest and vegetable seedlings planted in the garden in the hotbeds. The range of vegetables grown in the manor garden was very diverse. The gardener's son noticed that lords liked this, so a lot of medicinal asparagus were grown. The red beetroot was considered as a first-class vegetable. Different varieties of apple trees, pears, plums, cherries, grapes, raspberries, black and red currants, and gooseberries grew in the gardens. The gardener's work in the garden included growing fruit tree seedlings, grafting, pruning, spraying plants against pests. Plateliai manor park was the pride of the owners. The park had lime avenues, and maples, oaks, acacias, and jasmines were growing.

The memories of Silvestras Vasiliauskas, the son of the gardener of Plateliai manor, complement the knowledge about the greenery of Plungė manor, which flourished in the interwar period and was desolated during the Soviet era, and allows to look at the daily works of the manor gardener and their importance.

KAIP PRABANGIAUSIA MARKUČIŲ DVARO VILA VIRTO LIETUVIŲ PRIEGLAUDA

Miglė Mikulėnaitė, Elina Averina
Markučių dvaro muziejus, Subačiaus g. 124, Vilnius
Mikulenaite@gmail.com

Anotacija

Iki I pasaulinio karo Markučių dvaro valdose buvo pastatyta nemažai ištaigingų vilų, kurias dvaro savininkai nuomojo svarbiems ir pasiturintiems valdininkams. Bene prabangiausia ir vienintelė iš dalies iki mūsų dienų išlikusi vila, esanti Veiverių g. 9, vadinama Gubernatoriaus vila. Per I pasaulinį karą Markučių dvaras patyrė daug nuostolių, po karo keitėsi politinė, ekonominė ir kultūrinė situacija, prabangiausioje dvaro viloje įsikūrė Lietuvos draugijos nukentėjusiems dėl karo šelpti globojama prieglauda. Tyrimo metu domėtasi dvaro savininkės V. Puškinos labdaringa veikla, jos indėliu siekiant apsaugoti skurdžiausiai gyvenančius žmones, savanoriavimu ir parama „Vaikelio Jėzaus“ prieglaudai, taip pat pirmojo vaikų darželio, paremto vokiečių pedagogo F. Friobelio metodika, įkūrimu Vilniuje, Betliejaus viloje. Ši dvaro savininkės veikla veikiausiai turėjo nemažą įtaką parduodant prabangiausią vilą Lietuvos draugijai nukentėjusiems dėl karo šelpti. Rasta pirkimo-pardavimo sutartis, išsiaiškintos sandorio aplinkybės ir sudėtinga istorinė situacija Vilniuje „Vidurinės Lietuvos“ laikotarpiu.

Reikšminiai žodžiai: Gubernatoriaus vila, Lietuvos draugija nukentėjusiems nuo karo šelpti, Varvara Puškina.

Įvadas

Vilniaus universiteto bibliotekoje yra saugoma 1921 m. vasarą daryta nuotrauka¹, kurioje matyti nemažas būrys vaikų ir suaugusių, stovinčių prie dailaus, daugybe medžio raižinių puošto namo. Prie kai kurių žmonių veidų užrašyti skaičiai, o šalia paaiškinama, kas tie žmonės: K. Stašys, V. ir M. Biržiškis, E. Vileišienė, kun. J. Kukta, kun. P. Kraujelis, dr. J. Augevičius, vysk. M. Reinys, M. Žukauskaitė ir kiti Lietuvos draugijos nukentėjusiems dėl karo šelpti nariai ir darbuotojai. Nuotrauka daryta draugijos globojamų vaikų prieglaudų auklėtinių ekskursijos į Markučių prieglaudą, įsikūrusią už ekskursantų nu-

1 Vilniaus universiteto biblioteka, F82-253

garų matomame name, metu. Tarpukariu Markučių prieglauda ir bendrabutis veikė dar XX a. pr. statytoje vienoje prabangiausių Markučių dvarui priklausiusioje valdoje – Gubernatoriaus viloje. Tyrimo tikslas buvo išsiaiškinti, kada tiksliai ir kokiomis aplinkybėmis Gubernatoriaus vila tapo Lietuvos draugijos nukentėjusiems dėl karo šelpti globojama Markučių prieglauda. Siekta išsiaiškinti, kodėl Markučių prieglauda veikė užmiesčio viloje ir kodėl V. Puškinai buvo svarbu savo prabangiausią vilą parduoti labdaros organizacijai.

Markučių dvaro vilos dvareliai

Markučių vietovė išsiskiria kalvotu reljefu, ne itin tinkamu aktyviai ūkinei veiklai vystyti, tačiau traukia akį vaizdais. Istoriniuose šaltiniuose Markučių žemė minima jau XIV a., Didžiojo kunigaikščio Jogailos dokumente, kuriame žemės dalis skiriama aukštutinės pilies Šv. Martyno bažnyčios klebonui išlaikyti. Vėliau Lietuvos didysis kunigaikštis Aleksandras Jogailaitis Markučius padovanojo savo žmonai Elenai, ji ten pasistatė vasaros rezidenciją. Bėgant amžiams Markučių dvaras priklausė ne vienam savininkui: jį valdė didikai Kiškos, Chodkevičiai, Vilniaus izdininkas J. Eismantas, daktaras I. Godlevskis, o XIX a. antroje pusėje Markučius nusipirko karininkas, geležinkelio inžinierius Aleksejus Melnikovas². Markučiuose jis pastatė medinį dvarą, kurio kai kurie pastatai išliko iki mūsų dienų. Nepaisant turtingos Markučių dvarvietės istorijos ir daugybės savininkų, XIX a. antroje pusėje vietovė ir apylinkės buvo menkai apstatytos. A. Melnikovas, o vėliau jo vyriausioji duktė Varvara Puškina, gavusi dvarą kaip kraitį, iki Pirmojo pasaulinio karo Markučių dvaro valdose pastatė per dešimt medinių užmiesčio dvarelių – vilų³. Dvareliai turėjo puošnų gyvenamąjį namą, ūkinius pastatus ir parką, juose buvo galima gyventi tiek šiltuoju, tiek šaltuoju sezonu. Pastatai buvo skirti nuo-

2 Markučių dvaro sodybos medinio gyvenamojo namo statybos istorija. *Literatūrinis A. Puškino muziejus*. Vilnius, 2020, p. 9–11.

3 *Ibid.*, p. 43.

Markučiai. Vilniaus universiteto bibliotekoje esanti nuotrauka

mai. Visos vilos turėjo savo pavadinimus pvz., Pušų, Naujosios Michailovskojės, Betliejaus, Gubernatoriaus ir kt. vilos. Vilas savininkė nuomojo turtingiems ir reikšmingiems rusų valdininkams. Tai buvo vienas iš Markučių dvaro pajamų šaltinių. Deja, nuomai skirtos vilos labai stipriai nukentėjo ir buvo sunaikintos per I pasaulinį karą, o mūsų dienas, gana stipriai pakitusi išoriškai, pasiekė vienintelė Gubernatoriaus vila. Vila, statyta 1906 m., buvo dviejų aukštų, 18 kambarių, su balkonais ir išpūdingais medžio raižiniais, taip pat oranžerija, vaismedžių sodu, arklidėmis. Vilos teritorija, užimanti apie 7,5 ha, buvo apjuosta medine tvora su vartais, nuo kurių medžių alėja vedė link pagrindinio pastato. Šią vilą savo tarnybos laiku (1906–1912) nuomojosi Vilniaus gubernatorius Dmitrijus Liubimovas, todėl ji imta vadinti Gubernatoriaus vila.

Markučių dvaro savininkės labdarina veikla

Markučių dvaro savininkės Varvaros Puškinos gyvenime labdarina veikla buvo labai svarbi. Savo labdarės karjerą ji pradėjo seniausioje Vilniaus našlaičių – Vaikelio (Kūdikėlio) Jėzaus – prieglaudoje būdama vos dvidešimties. Šią prieglaudą V. Puškina nuolat rėmė finansiškai, savanoriavo, prižiūrėjo ir globojo pamestinukus, mokė juos įvairiausių dalykų, įskaitant ir piešimą, nes pati buvo diplomuota dailininkė, išsilavinimą įgijusi Paryžiaus Žuliano akademijoje (pranc. *Academie Julian*). Tai, kad veikla, susijusi su šia prieglauda, Varvarai buvo itin reikšminga, galima spręsti ir iš to, jog savo antrosioms tuoktuvėms su G. Puškinu ji pasirinko ne puošnią Vilniaus ar Peterburgo cerkvę, o kuklią Vaikelio Jė-

zaus prieglaudos koplyčią. Sutuoktiniai Puškinai tapo generalgubernatoriaus žmonos J. Potapovos įkurtos labdaringos organizacijos „Geranoriškas skaitikas“ (ru. *Dobrochnaja kopeika*) nariais, o 1896 m. V. Puškina buvo išrinkta Paplaujos IX apygardos globėja. 1894 m. gruodžio 31 d. organizacijos iniciatyva Vilniuje buvo atidarytas pirmasis vaikų lopšelis darželis „Jasli“. Šiam tikslui V. Puškina atidavė du jai priklausiusios Betliejaus vilos⁴ namus Markučiuose ir pati įsitraukė į vaikų darželio veiklą. „Jasli“ rėmėsi vokiečių pedagogo F. Friobelio metodika, vadovavosi koncepcija, kad darželyje vaikų priežiūra turi būti sujungta su ugdymu ir auklėjimu, vaiką reikia auginti kaip augalą – prižiūrėti ir puoselėti. Kasdien jame buvo prižiūrima ir ugdoma apie 30 vaikų. Vaikai atvedami iš ryto, juos apžiūrėdavo medicinos seserys. Vaikai buvo maudomi, aprengiami švariais drabužiais, maitinami tris kartus per dieną, pietums visada būdavo karštas patiekalas ir kažkas iš mėsos⁵. Kasdien duodavo žuvų taukų. Varvara juos prižiūrėdavo kaip savo tikrus vaikus ir buvo ne vieno krikštamotė. Šiame darželyje vaikų ugdymas buvo derinamas su labdara, kadangi į jį priimdavo vaikus iš vargingų, nepilnų šeimų, taip pat vaikus moterų, kurios buvo atstumtos visuomenės. Darželis buvo nemokamas ir išlaikomas iš rėmėjų pinigų, o pagrindinė rėmėja buvo pati V. Puškina. Darželis veikė iki Pirmojo pasaulinio karo.

„Vidurinė Lietuva“

Per Pirmąjį pasaulinį karą Markučių dvaras patyrė didžiulių nuostolių, keitėsi politinė situacija, subyrėjo carinės Rusijos imperija, įvyko bolševikų perversmas Rusijoje, pasikeitė dvaro savininkės V. Puškinos visuomeninis statusas. Norėdama išgyventi, Varvara buvo priversta pardavinėti dvaro žemes. Vilniuje buvo neramu, mieste kelis kartus keitėsi valdžia. 1920 m. spalio 7 d. tarp naujai atsikūrusių valstybių Lietuvos ir Lenkijos buvo pasirašyta Suvalkių sutartis, pagal kurią Vilnius buvo pripažintas Lietuvai, tačiau jau kitą dieną lenkų generolas L. Želigovskis organizavo maištą ir įkūrė „Vidurinę Lietuvą“ (lenk. *Litwa Srodkowa*), gyvavusią 18 mėnesių, iki 1922 m. pradžios, kai „Vidurinė Lietuva“ su Vilniumi buvo prijungta prie Lenkijos. Po L. Želigovskio maišto 1921 m. sausį naujai sukurtoje pseudovalstybėje buvo įvesta nepaprastoji padėtis.

4 MDM (LPM)-Ap.3., Nr.17, p.1 *Передача домов В. А. Пушкиной приюта «Ясли»* 1894.12.12
5 Markučių dvaro muziejus (toliau MDM(LPM))-1722. K-484, Отчет по дневному приюту для детей работниц «Ясли» за 1905 г. p.1. *История учреждения и открытия приюта «Ясли» 31 декабря 1894 г.*

Svarbiausia problema buvo sureguliuoti santykius tarp „Vidurinės Lietuvos“ tvarkos palaikymo bei valdžios organų ir nelenkų tautybės gyventojų. Dėl administracinės netvarkos buvo sunku palaikyti teisingumą: tiek civilinė, tiek karinė valdžia dažnai imdavosi teroro ir administracinės savivalės⁶. 1919 m. gegužės mėn. Lietuvių draugija nukentėjusiems dėl karo šelpti Vilniuje išlaikė 10 prieglaudų ir bendrabučių. Juose gyveno 700 žmonių: 650 vaikų ir 50 senelių. Lenkų valdžios atstovai prieglaudose nuolat darė kratas, grobė prieglaudų turtą, buvo suėmę nemažai moksleivių ir darbuotojų. Nuo kratų ypatingai kentėjo Vaikelio (Kūdikėlio) Jėzaus vietoje veikusi Didžioji prieglauda⁷. Naujų lietuviškų prieglaudų atsiradimas buvo ne tik neskatinamas, bet ir nepageidaujamas.

Pirkimo-pardavimo sutartis

Sandoris tarp V. Puškinos ir Lietuvių draugijos nukentėjusiems dėl karo šelpti įvyko 1921 m. balandį, pirkimo-pardavimo sutartis buvo surašyta lenkų kalba notaro J. Sewiorkos kontoroje, įsikūrusioje Teismų rūmuose (dab. Gedimino pr. 40). Lietuvių draugijai atstovavo kun. J. Kukta, J. Kymantas ir S. Jackevičius, sutartyje įrašyta lenkiška V. Puškinos vardo ir pavardės versija – Barbara Puškinova (vertė straipsnio autorė – aut. past.).

Sutartis tūkstantis devyni šimtai dvidešimt pirmų metų balandžio dvidešimt šeštą dieną surašyta Vilniaus apygardos teismo hipotekos notaro Jozefo Siewiorkos jo kontoroje, esančioje Vilniuje A. Mickevičiaus g. trisdešimt šeši, dalyvaujant trims notarui žinomiems bei įstatymo reikalaujamiems liudininkams Zigmantui Bulhakai, Janui Jankovskiui ir Vaclavui Tučynskiui, gyvenantiems Vilniuje, A. Mickevičiaus gatvėje trisdešimt šeši. Sutartis tarp 1) Barbaros Puškinovos, Aleksejaus Melnikovo dukros, pagal pirmą vyrą Moškovo, gyvenančios Markučių dvare prie Vilniaus ir 2) kunigo kanauninko Juozapo Kuktos, Jono Kymanto ir Stanislovo Jackevičiaus, atstovaujančių Lietuvių draugijai nukentėjusiems dėl karo šelpti, kuri registruota Vilniaus žemės draugijų registre nuo tūkstantis devyni šimtai keturioliktų iki dvidešimtų metų, pagal visuotinio draugijos susirinkimo protokolą šių metų kovo 8 d., įgalinantį veikti draugijos tikslais šiuos asmenis, gyvenančius Vilniuje, vienas Bernardinų skersgatvyje, antras A. Mickevičiaus gatvėje keturiasdešimt trys ir trečias –

6 Makauskas, Bronius. *Vilnijos lietuviai 1920–1939 metais*. Valstybingumo studijų centras. Vilnius, 2021, p. 38–39.
7 *Lietuvių draugija nukentėjusiems dėl karo šelpti 1914–1940*. [interaktyvus], [žiūrėta 2024-05-10]. Prieitis per internetą: <<https://rinkiniai.mab.lt/Pirma-sis-pasaulinis-karas-draugija/11-prieglaudos.html>>.

Labdarių skersgatvis du. [...] Barbara Puškinova, Markučių arba Svistopolės dvaro, buvusio Vilniaus apskrityje, Vilniaus žemėje, o dabar jau Vilniaus miesto ribose, savininkė pardavė nuosavybės teisėmis Lietuvos draugijai nukentėjusiems dėl karo šelpti žemes, vadinamas „Gubernatoriaus vila“, kurios pagal 1920 metais matininko Trockio sudarytą planą yra Betliejaus gatvėje, dar žinomoje kaip Juodasis kelias. Iš viso septynias pilnas ir penkiasdešimt devynias šimtąsias dešimties žemės sklypo, besiribojančio su Markučių dvaro valda bei Peterburgo – Varšuvos geležinkeliu. Pardavė su visomis nuosavybės teisėmis ir su tuo susijusiais įsipareigojimais ir teisiniais reikalavimais, be jokių išimčių sau, už sutartą kainą, už šešis šimtus penkiasdešimt tūkstančių lenkiškų markių. Minėtą sumą parduodanti Puškinova gavo iš draugijos ir pasirašė šią sutartį, kuria perdavė visas nuosavybės teises draugijai⁸.

Šiame dokumente taip pat pažymima, kad parduodamame sklype esantys pastatai V. Puškinai nepriklauso ir į pardavimą neįtraukti.

Pardavėjas Puškinova nurodė, kad parduodamame sklype esantys pastatai jai nepriklauso ir į šį pardavimą neįtraukti. Parduotas turtas, pasirašius šį aktą, tampa Draugijos nuosavybe ir nuo tada visos Draugija įsipareigoja mokėti visų rūšių mokesčius ir prievoles.

Vadinasi, Gubernatoriaus vilos žemės sklypo pardavimo metu sklype buvę pastatai jau priklausė Lietuvos draugijai, buvo parduoti arba dovanoti anksčiau. Kadangi pastatų pirkimo-pardavimo sutarties arba dovanojimo akto rasti kol kas nepavyko, sunku pasakyti, kaip ir už kokią sumą jie atiteko Lietuvos draugijai. Taip pat rastas raštelis už gautus pinigus, pasirašytas tarpininko, supažindinusio Markučių dvaro savininkę su Lietuvos draugija. Jis parašytas rusų kalba ir pasirašytas Antono Michailovičiaus Radzevič, už tarpininkavimą sutarta suma buvo išmokėta per du kartus.

1921 m. gegužės 14 dieną aš, žemiau pasirašęs Anton Michailovič Radzevič, duodu tikrą raštelį Varvarai Aleksejevnei Puškinai, kad iš jos gaunu trylikos tūkstančių lenkiškų markių sumą, kaip komisinių apdovanojimą už tarpininkavimą Lietuvos komitetui nukentėjusiems dėl karo šelpti parduodant Vilniuje, Markučių dvaro valdoje esantį sklypą, vadinamą Gubernatoriaus vila su 7, 58 dešimtinės žemės. Šiandien gaunu tris tūkstančius lenkiškų markių ir pasirašau. Anton Michailovič Radzevič.

1921 m. gegužės 29 aš, žemiau pasirašęs Anton Michailoviči Radzevič, duodu tikrą raštelį Varva-

rai Aleksejevnei Puškinai, kad gaunu iš jos likusius pinigus, dešimt tūkstančių lenkiškų markių, neturiu ir neturėsiu jokių pretenzijų ateityje, o mūsų bendrus reikalus laikau pasibaigusiais ir pasirašau. Anton Michailovič Radzevič⁹.

Lenkiškos markės

Sandoris tarp V. Puškinos ir Lietuvos draugijos įvyko tuo metu, kai lenkiškos markės cirkuliuojo kaip piniginis vienetas. Lenkiškos markės buvo naudojamos 1916–1924 metais, įvestos pirmiausia vokiečių okupuotose Lenkijos karalystės žemėse, o po Lenkijos nepriklausomybės tapo pirmąja Lenkijos valiuta. Jau nuo 1920 m. buvo leidžiami vis didesni nominalų banknotai, o 1923 m. hiperinfliacija pasiekė savo viršūnę, kai vienas doleris kainavo penkis milijonus markių¹⁰. 1924 m. Lenkijoje įvykdžius pinigų reformą buvo įvesta nacionalinė valiuta zlotas, kuris buvo keičiamas santykiu 1 zlotas – 1 800 000 lenkiškų markių¹¹. Vadinasi, 1920–1924 m. sudaryti sandoriai pardavėjams buvo labai nuostolingi.

Išvados

Melnikovų / Puškinų valdymo laikotarpiu Markučių vietovėje buvo pastatyta nemažai užmiesčio dvarelių – vilų, kurios buvo nuomojamos svarbiems ir turtingiems rusų valdininkams. Dėl aktyvios V. Puškinos labdaringos veiklos kai kurios vilos buvo atiduodamos labdaros tikslams, pvz., dovanotoje Betliejaus viloje buvo įkurtas labdaringas vaikų lopšelis-darželis „Jasli“.

Po Pirmojo pasaulinio karo pasikeitus politinei ir visuomeninei situacijai Markučių šeimininkė, siekdama išgyventi, buvo priversta pardavinėti savo valdas. Savo prašmatniausią vilą – Gubernatoriaus vilą – ji 1921 m. balandžio 26 d. pardavė Lietuvos draugijai nukentėjusiems dėl karo šelpti. Draugijai pirkimo-pardavimo sandoryje atstovavo kun. J. Kukta, J. Kymantas ir S. Jackevičius. Gubernatoriaus vilos 7,5 ha žemės sklypą ji pardavė už 650 000 lenkiškų markių. Sklype esantys pastatai šio sandorio metu jau priklausė Lietuvos draugijai. Tuo metu Vilnius buvo L. Želigovskio įkurtos „Vidurinės Lietuvos“ dalimi, kurioje naujos

lietuviškos prieglaudos buvo nepageidaujamos. Tikėtina, kad šiam pardavimui V. Puškiną paskatino visą gyvenimą jos vykdoma labdaringa veikla. V. Puškinai ir Lietuvos draugijai tarpininkavo Anton Michailovič Radzevič.

Sandorio metu cirkuliuojęs piniginis vienetas – lenkiška markė – nebuvo stipri valiuta, o prasidėjus hiperinfliacijai markė stipriai nuvertėjo, tad pardavėjai V. Puškinai sandoris buvo ne pelningas, bet labiau nuostolingas.

⁸ Varvara Aleksandrovna Puškina. Lietuvos valstybės istorijos archyvas (LVIA), f. 1031, ap. 1, b. 96, l. 84–85.

⁹ Varvara Aleksandrovna Puškina. Lietuvos valstybės istorijos archyvas (LVIA), f. 1031, ap. 1, b. 96, l. 71.

¹⁰ Hiperinfliacija – co to jest, jakie są jej przyczyny i skutki? [interaktyvus], [žiūrėta 2024-05-10]. Prieitis per internetą: <<https://www.compensa.pl/blog/hiperinflacja-co-to-jest-jakie-sa-jej-przyczyny-i-skutki>>.

¹¹ Marka polska. [interaktyvus], [žiūrėta 2024-05-10]. Prieitis per internetą: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Marka_polska>.

Literatūros ir šaltinių sąrašas

Hiperinflacija – co to jest, jakie są jej przyczyny i skutki? [interaktyvus], [žiūrėta 2024-05-10]. Prieitis per internetą: <<https://www.compensa.pl/blog/hiperinflacja-co-to-jest-jakie-sa-jej-przyczyny-i-skutki>>.

Lietuvių draugija nukentėjusiems dėl karo šelpti 1914–1940. [interaktyvus], [žiūrėta 2024-05-10]. Prieitis per internetą: <<https://rinkiniai.mab.lt/Pirmasis-pasaulinis-karas-draugija/11-prieglaudos.html>>.

Makauskas, Bronius. *Vilnijos lietuviai 1920–1939 metais*. Valstybingumo studijų centras. Vilnius, 2021.

Marka polska. [interaktyvus], [žiūrėta 2024-05-10]. Prieitis per internetą: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Marka_polska>.

Markučių dvaro sodybos medinio gyvenamojo namo statybos istorija. Literatūrinis A. Puškino muziejus. Vilnius, 2020.

Ryliškis, Rimgaudas. *Markučiai: Vilnios slėnis*. Vilnius, 2010.

Varvara Aleksandrovna Puškina. *Lietuvos valstybės istorijos archyvas* (LVIA), f. 1031, ap. 1, b. 96, l. 71, 84–85.

Markučių dvaro muziejus (toliau MDM(LPM))-1722. K-484, Отчет по дневному приюту для детей работниц «Ясли» за 1905 г. р.1. *История учреждения и открытия приюта «Ясли» 31 декабря 1894 г.* MDM (LPM)-Ар.3., №.17, р.1 *Передача домов В. А. Пушкиной приюту «Ясли»* 1894.12.12

HOW THE MOST LUXURIOUS VILLA OF MARKUČIAI MANOR WAS CONVERTED INTO LITHUANIAN LODGEMENT

Miglė Mikulėnaitė
Elina Averina
Markučiai Manor Museum

A photograph captured in the summer of 1921, which shows a lot of Lithuanian intellectuals of the early 20th century – K. Stašys, E. Vileišienė, M. and V. Biržiškos, Dr. J. Augėvičius, priest J. Kukta, J. Kymantas and others – with a group of children standing near Markučiai lodgement, located in Governor’s villa built in the early 20th century, is preserved in the library of Vilnius University. Governor’s villa, the only partially preserved villa to this day, was one of many villas built in Markučiai area in the late 19th century – the early 20th century, under the rule of the Melnikov and Pushkin families. The villas were rented to high-ranking Russian officials, and the mentioned villa got its name because it was rented by the governor of Vilnius, Dmitriy Lyubimov between 1906 and 1912. It was one of the most luxurious villas belonging to Markučiai manor.

The research aims to find out when exactly and under what circumstances the Governor’s villa was converted into a Lithuanian Markučiai lodgement. The found purchase-sale contract revealed that

the transaction between Varvara Pushkina, the owner of Markučiai manor, and the Lithuanian Society for Helping Victims of the War, which was represented by priest J. Kukta, J. Kymantas and S. Jackėvičius, took place in 26 April 1921. The Governor’s villa estate of 7.5 hectares was sold for 650,000 Polish marks. At the time of signing the contract, the buildings on the plot no longer belonged to V. Pushkina and were probably sold or donated to the Lithuanian Society earlier. Anton Michailovič Radzevič was the mediator who brought together the Lithuanian Society and V. Pushkina, and he received 13,000 Polish marks for his service. Due to inflation that started in 1920, which in 1923 grew into hyperinflation, this transaction was more loss-making than profitable for her. To sell her most luxurious villa for the purposes of lodgement, V. Pushkina was most likely motivated by active charitable activities throughout her life. Especially since the political situation – the period of “Central Lithuania” – was not very favourable for the growth of the number of Lithuanian lodgements.